

K Ö N Y V

HITCHCOCK – KRITIKAI OLVASATOK

A HITCHCOCK-VÁSZON TITKAI

Varga Zoltán

A szűkös [Hitchcock](#)-szakirodalom új kötete a [Lacan](#), [Derrida](#), [Deleuze](#) terminológiájában jártas egyetemistákat célozza meg.

[Shakespeare](#) és [Hitchcock](#) életművének szembeötlő hasonlósága, hogy – alábecsülve is – könyvtárnyi szakirodalmat halmaztak föl róluk. Alighanem [Alfred Hitchcock](#) az a filmrendező, akiről a legtöbb elemzést vetették papírra. A magyarul is hozzáférhető [Hitchcock](#)-szakirodalom sajnos módfelett szegényes, a [Truffaut-Hitchcock](#) alapvetést leszámítva könyverjedelmű munkából kevés akad; folyóiratokban napvilágot látott cikkeket s tanulmányokat illetően már kedvezőbb a mérleg, persze így is nagyságrendekkel a nemzetközi kínálat alatt marad. Ebből a hiányból farag le a Szegedi Tudományegyetem oktatója, [Füzi Izabella](#) által szerkesztett tanulmánykötet, az Apertúra Könyvek első darabja, a [Hitchcock. Kritikai olvasatok](#). A könyv tárgya azonban csak részben a rendező, az írók inkább ugródeszkának használják [Hitchcock](#) életművét vagy annak rétegeit, hogy a maguk elméleti feltevéseit megfogalmazzák. Így a könyv a [Hitchcock](#)-szakirodalomnál is ritkább műfaj pótlására tesz kísérletet a hazai szakkönyv-állományban: elsődlegesen a filmtudomány többé-kevésbé aktuális megközelítéseit hivatott bemutatni (ilyen ambíciójú szöveggyűjtemény hat éve jelent meg, [A kortárs filmelmélet útjai](#)). Ha ugyanis a kötetet [Hitchcock](#)-könyvként olvasnánk, vitatható kérdésekbe ütköznénk. Bár az szerencsés, hogy az agyonelemzett Psychót egyik tanulmány sem boncolgatja, az már furcsábban hat, hogy az életmű első évtizedének – lássuk be, nem véletlenül elhanyagolt – tételei aránytalanul nagy teret kapnak, az egyik leghosszabb tanulmány (szerzője [Christopher Morris](#)) tárgyát képezik olyan szempontból, amelyet alkalmasint későbbi [Hitchcock](#)-filmekben gyümölcsözőbb lenne vizsgálni. Szintén bírálható [Francesco Casetti](#) tanulmányának beválogatása, amely a [Rémület a színpadon](#)t egy [Antonioni](#)-filmmel veti egybe, ám inkább egymás mellé helyezi őket, mintsem párhuzamos olvasatokra törekedne. A kötetben a legtöbbször hivatkozott s legihletettebben elemzett művek a [Hátsó ablak](#) és a [Zsarolás](#) (teljes tanulmányok foglalkoznak velük), s kiemelt figyelmet kap még A gyanú árnyékában, az [Idegenek a vonaton](#), [A tévedés áldozata](#) és a [Szédülés](#) – érdekes viszont, hogy az elemzések számára is roppant provokatív [Madarak](#)kal egyik szöveg sem foglalkozik részletesen. Helyesebb hát, ha a kötet címének második felére, a kritikai olvasatokra helyezzük a hangsúlyt, vagyis azokra az elméleti irányzatokra, amelyek szemüvegén keresztül közelítünk a művekhez. A könyv szerkesztőjének bevezető tanulmánya és a nyolc külföldi szerző szövege mind a [Hitchcock](#)-életmű és -szakirodalom, mind az elméletek terén széles körű tájékozottságról tanúskodik, ám jobbára tartózkodnak a közérthetőségtől. Legnagyobb súllyal – élen a Ljubljana Egyetem professzoraival – a lacani pszichoanalízis, valamint a derridai, de man-i dekonstrukció képviselteti magát, e hírhedten bonyolult, avagy túlbonyolított gondolatrendszerek. Ezekhez képest a feminista értelmezés, a kijelentés-elmélet, de még a deleuze-i film-filozófia is világosabbnak tetszik – a kötet legnagyobb hiányossága, hogy nem nyújt segítséget az olvasónak az eligazodáshoz: nincs olyan bevezető, amely elmagyarázná a szövegek megértéséhez szükséges fogalmakat és szakkifejezéseket, s nem vázol föl átfogó képet arról sem, hogy milyen módon épülnek egymásra ezek a sok tekintetben átfedést mutató megközelítések. Nem egyértelmű, hogy miért pont ezek a szövegek, s nem mások képviseltetik akár a [Hitchcock](#)-receptiót, akár a (film)tudományt foglalkoztató problémákat. Minthogy az írók megértése komoly elméleti jártasságot követel az olvasótól, ez rendkívül leszűkíti a kötet célcsoportját (elsősorban a felsőoktatáshoz kötve önmagát). Különös paradoxon ez: a közönséget leginkább megszólító szerző a filmről való gondolkodás legexkluzívabb közegének vált fétisévé. Ennek megvannak az előnyei és a hátrányai: az egyes filmekről gondolatgazdag és megvilágító elemzések születtek (mint a [Zsarolás](#) női nézőpontú elemzése, a [Hátsó ablak](#) és a tekintet problémája, [A tévedés áldozata](#) mint a modern filmhez legközelebb jutó [Hitchcock](#)-opusz, vagy a rendező sajátos suspense-dramaturgiájának taglalása), ugyanakkor igazolódni látszik Ado Kyrrou 1957-ben, azaz a filmelmélet fölfutásának hajnalán (!) fogant állítása, miszerint „[Hitchcock](#) egy vászondarab, amelyre mindenki elméleteket hímez”. Miközben a rendező életművének újrafelfedezésére sarkall, a [Hitchcock. Kritikai olvasatok](#) efféle dilemmákkal is szembesít.

Apertura, 2010.

A cikk közvetlen elérhetőségei:

▶ offline: [Filmvilág folyóirat 2010/08 51-51. old.](#)▶ online: http://filmvilag.hu/xereses_frame.php?cikk_id=10241

Cikk értékelése:

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

szavazat: 979 átlag: 5.48

